

Grøn Guide

- for 4 typer byrum

Anbefalinger, som skal sikre kvalitet, oplevelsesværdi og en forøgelse af det grønne

Hvorfor grøn guide?!

I Vejle Kommune har vi et ønske om, at naturen skal være synlig i bybilledet. De grønne og blå elementer, som f.eks. grønne facader, å-løb og træer m.v., giver byen karakter og identitet og gør den attraktiv at færdes og opholde sig i. Parker, å-løb, træer og planter bidrager til en sund og behagelig by, og skaber rammer for et rigt dyre- og fugleliv i byen. Derfor skal disse elementer fremhæves, styrkes og integreres i den tætte by.

I det følgende beskrives 4 typer af byrum, som er kendetegnende for Vejle:

Eksisterende grønne byrum, som trænger til fornyelse.

Befæstede byrum, som er byrum med "hård" overflade.

Byrum ved å-løb.

Midlertidige byrum og overskudsarealer, som for eksempel byggetomter eller forladte steder.

Til hver type af byrum foreslås enkle ting, som gør byrummet mere oplevelsesrigt og grønt.

Værd at bemærke!

Før du går igang, er der en række ting, der er værd at overveje. Så lykkes dine grønne idéer bedre!

Hvilken grad af vedligehold skal der være - skal pasningen være så nem som mulig, eller er pasningen netop en vigtig del af en bedre grøn oplevelse?

Er stedet et roligt pauserum, et aktivt gennemgangsareal, en stor åben plads eller måske et lille hemmeligt sted? - og hvad skal man kunne gøre der - nyde solen på en bænk, gå en tur blandt duftene, fare vild, spille bold eller?

Hvordan er orienteringen mod verdenshjørnerne - er der morgensol fra øst, aftensol fra vest eller mest skygge? Hvordan er jorden - er den tung og leret, let og sandet eller mørk og muldet?

Hvor meget vand er der til rådighed for planterne - og er de hjemmehørende i Danmark?

Skal beplantningen med bær og pollen tiltrække bestemte dyr og insekter - for eksempel småfugle som mejser og spurve eller måske sommerfugle, mariehøns, bier eller de nyttige svirrefluer?

Det gælder altså om at finde ud af, hvilke planter, der er velegnede til det pågældende sted, hvilken oplevelse, der ønskes, og hvad stedet skal bruges til !

Eksisterende byrum

Eksisterende grønne byrum kan være meget forskellige, for eksempel grønne pladser, parker, gennemgående veje eller stiforbindelser, gårdrum, o.s.v.

Eksisterende grønne byrum kan have en størrelse, der er bestemt af omkringliggende bygninger, veje og lignende, som det måske ikke er muligt at ændre. Men der er næsten altid plads til forbedring! Måske kan samarbejde på tværs af ejerforhold være lige nøjagtigt dét, der skal til for at gennemføre en god idé.

Hvad er det, byrummet mangler lige nu eller på en bestemt årstid? – skal der være mulighed for fysiske aktiviteter som leg eller spil, opholds-/siddepladser, eller flere forskellige planter med længere blomstringsperioder, større variation i træernes løvfarver, mere trykthed eller?

Måske skal byrummet byde på flere sanseoplevelse? Der kunne være bærbuske, frugttræer, flere fugle, forskellige græsarter, duftende planter o.s.v....

Grønne råd

Gode planter til eksisterende grønne byrum:

Klatretræer til børn:

podet på kraftigt voksende stammer

Eg

Kirsebær

Æble

Klatreplanter til espalier m.v.:

Klatrehortensia

Klematis

Alpeskovranke

Sæsontræer:

vælg træer med forskellige bladfarver ved

løvspring og løvfald, med blomster og frugt.

Frugttræer

Eller strø en blomsterblanding i græsset.

Befæstede byrum

Torve, veje, pladser, gårdrum, parkeringspladser, stier o.s.v. kan være befæstede, det vil sige have en hård overflade i form af flisebelægning, asfalt eller lignende.

Nogle befæstede byrum har funktion som samlingssted for mange mennesker, for eksempel til kulturarrangementer med teater og musik. Andre skjuler et stort regnvandsbassin under belægningen og løser dermed et potentielt oversvømmelsesproblem.

Så er der de små og store byrum, hvor den hårde belægning måske har bredt sig lidt for meget. Der kan selv et lille indgreb gøre et byrum, der opleves som koldt og hårdt, til et rarere sted at være. For eksempel kan dele af belægningen erstattes af en bunddækkende beplantning af stauder eller buske, eller en lund af små træer kan skabe et grønt tag over pladsens belægning.

Alternativt kan klatreplanter på husgavle og facader bløde rummets hårde overflader op, og give nye grønne oplevelser i den tætte by.

Grønne råd

Gode planter til befæstede byrum:

Planter velegnet til p-pladser:
golde træer uden frugter

Lind
Platan
Tyrkisk hassel
Kastanje
Bøgepur

Træer med frugter:

Sølvrøn
Seljerøn

Klatreplanter til husgavle, facader:

Hortensia
Klematis
Alpeskovranke

Byrum ved å-løb

Vand i byen er i sig selv en stor kvalitet, som bør integreres, så omgivelserne bliver attraktive for både dyr, planter og alle, der færdes omkring åerne.

Ved åerne i Vejle vil brinkerne og de lavtliggende arealer omkring ofte have fugtig jord. Derfor er det vigtigt at vælge planter, der trives med permanent våd jord og eventuelt endda med periodevise oversvømmelser.

Der er et rigt dyreliv i og ved åerne, så en naturnær og måske lidt vild beplantning er velegnet. Samtidig er det bedst at undgå invasive arter eller planter, som breder sig uhæmmet.

Ved en sti langs åen kan gode opholds-/siddepladser tæt på åens vand give flere oplevelser af dyre- og plantelivet tæt på.

En varieret beplantning, der skifter karakter efter årstiderne, kan have stor rekreativ værdi for beboerne i mere private gård- rum ved åen.

Grønne råd

Gode planter til våde områder:

Planter velegnet ved å-løb: El
Pil
Naturgræs

Planter til sump eller fugtig jord: Rørhvene
Dværgmorgenstjerne
Røgræs
Engkappeleje
Gul iris
Kattehale
Engblomme

Gode planter generelt:

Robuste stauder til almindelig jord: Lammøre
Engelsk græs
Blå dværgiris
Snepude
Bakkenelike
Sankthansurt
Sibirisk Iris
Engelsød
Daglliljer
Elefantgræsser
Lupiner

Midlertidige byrum

Et **midlertidig byrum** har i sagens natur kun kort levetid. Indretning og beplantning må altså gerne være lidt anderledes – nytænkende, provokerende, skævt. Opmærksomheden fanges og man får lyst til at gå på opdagelse, finde ud af, hvad det egentlig er for en oplevelse, det midlertidige byrum kan give. Midlertidige byrum kan skabes på forladte arealer, byggetomter m.v., samt på eksisterende pladser i kortere perioder.

Tørketålede planter, som for eksempel mange krydderurter, visse stauder, buske og træer i store plantekasser er gode valg til midlertidige byrum. Udgifter til større anlægsarbejder undgås, og byrummet kan hurtigt skifte karakter.

På mindre restarealer kan en enårig blomsterblanding måske pynte hen over sommeren, mens man får idéer til, hvad arealet egner sig til mere permanent.

Selv et ganske lille areal kan fuldstændigt ændre karakter, pludselig er det fyldt med farver, søde dufte og summende insekter, og man bliver glad af at cykle forbi.

Grønne råd

Gode planter til midlertidige rum:

Hurtigtvoksende beplantning:
også velegnede som ammetræer

Rød-el
Grøn-el
Hvid-el
Pil
Birk

Øvrige træer:

Hylde
Paradisæble
Skovhassel

Urte- og blomsterblandinger:
kun midlertidig/vetårig

Urtevækster
Blomster

Nærhed til grønne udearealer fremmer velvære. Kontakt med planter og vand i byen styrker oplevelsen af årstidernes vekslen og inspirerer til leg og glæde. Lyden af vand virker også beroligende og dæmper trafikstøj.

Nærhed til det grønne og vand er en del af Vejles kendetegn, og derfor også naturligt at fokusere på i udviklingen af byens pladser og mødesteder.

Hvad med klimaet ?

Mere grønt i byen forbedrer klimaet og gør byen mere bæredygtig. Det grønne i og omkring byerne er med til at køle byen i de varme sommermåneder, hvor byens mure, fliser og asfalt opvarmes af solen. Selv små ændringer har betydning. Et træ tilbyder ikke bare sval skygge på en varm sommerdag eller skærmer mod blæsten, men giver også renere luft og optager CO₂.

Grønne tage og facadebeplantning virker som isolering af en bygning, så energiforbruget til opvarmning og køling af bygningen mindskes. Grønne tage og facadebeplantning, for eksempel som lodrette haver, udgør også en bybiotop for dyr og planter, og taghaver giver nye rekreative opholdssteder, så oplevelsen af byen bliver endnu bedre.

Både grønne tage og grønne arealer mindsker desuden risikoen for oversvømmelser ved kraftige regnskyl, fordi regnvandet optages eller forsinkes.